

En Ærkebiskop som Medlem af det engelske Arbejderparti.

At Sognepræst Richard Thomsen, Gladsaxe.

Det vakte fornylig megen Opsigt i England, at den konservative Førsteminister, Mr. Baldwin udnævnte Biskoppen af Manchester, Dr. Temple, der er kendt som Socialist og Medlem af Arbejderpartiet (The Labour Party) til Ærkebiskop af York, den næsthøjeste Stilling indenfor Englands Statskirke.

Hvor frisindet denne Mr. Baldwins Udnævnelse nu end er, saa interesserer vi os alligevel mere for den nye Ærkebiskop af York, og jeg skal i det følgende prøve at skildre den sociale Indsats, denne Mand har gjort.

William Temple fyldte den 15. Oktober 1928 47 Aar; han er Søn af den i 1903 afdøde Ærkebiskop af Carterbury, Dr. Frederick Temple, og han kunde derfor haft skellig Grund til at vente, at en Mand, udgaaet fra de højeste kirkelige Kredse, med hele sin Vægt vilde stille sig i Brechen for de bestaaende Samfundsforhold.

Naar William Temple ikke er gaaet denne Vej, hænger det utvivlsomt sammen med, at hans Fader var en meget socialt interesseret Mand. Som Biskop i London søgte han at mægle i den store Dokstrejke i 1889, den første Strejke, der tildrog sig almindelig Opmærksomhed Verden over. En af mine engelske Præstevener fortalte mig engang, hvordan han var Løbedreng mellem Dr. Temple og Arbejdernes Førere John Burns og Ben Tillet.

Hvad der mest interesserede den gamle Ærkebiskop var *Opdragelsesproblemet og Afholdelsagen*. Vi maa erindre, at indtil 1870 var der ingen tvungne Skolegang i England, hvorfor Smaafolks Børn som Regel ikke

gik i Skole, de maatte hjælpe med til at tjene til det daglige Brød. Kirken havde ganske vist sine Skoler, men at besøge disse var en frivillig Sag. Hvad der var af offentligt Skolevæsen var monopoliseret af de Rige; Rugby, Eton og andre Skoler søgtes ikke af Fattigfolks, men derimod af de Riges Børn, hvilket aldrig havde været Stifterens Mening. Dr. Temple kastede sig med Iver ind i Kampen for Offentligt Skolevæsen.

Naar Mennesker lider social Nød, vil de ofte søge Glemsel for denne i de stærke Drikke; i Ojeblikket er Englands aarlige Udgifter til stærke Drikke ca. 7000 Millioner Kroner, men for en Menneskealder siden var de forholdsvis store, hvorfor et energisk Afholdsarbejde var nødvendigt; ogsaa dette tog Ærkebiskoppen Del i med Iver og Dygtighed.

Det er altsaa ikke fra fremmede, at William Temple har sin sociale Interesse.

Paa tre Omraader har den nye Ærkebiskop af York ydet en betydelig social Indsats.

Fra 1909 indtil 1924 var William Temple Præsident for The Workers Educational Association, forkortet til W. E. A. Hvad vil denne Forening? Skabe et oplyst Demokrati, søge at imødekomme Arbejderstandens Trang til Oplysning og Dannelse. W. E. A. har ingen bestemt politisk eller social eller religiøs Farve, men søger som sagt gennem Undervisning af Grupper af Mænd og Kvinder at dygtiggøre disse, ikke blot til personlig at leve et aandeligt rigt Liv, men ogsaa til at bidrage til det hele Samfunds Velfærd.

Det var en ung Mand ved

Navn *Alberth Mansbridge*, der startede denne Bevægelse omkring Aarhundredskiftet. I 1905 kom den dengang kun 23-aarige William Temple i Forbindelse med Bevægelsen og nedlagde et saadant Arbejde i denne, at han allerede 4 Aar efter blev valgt til Præsident for denne og vedblev at blive genvalgt til denne Post, endog efter at han var bleven Biskop af Manchester, og endnu den Dag i Dag, og sikkert ogsaa i den kommende Tid, vil han, som Ærkebiskop af York, ofre af sin Tid til dette hans Ungdoms- og Yndlingsarbejde.

I August 1914 naaede W. E. A. sit Højdepunkt. Den foregaaende Vintersæson havde sluttet med 3,234 Deltagere i de forskellige Undervisningsklasser; W. E. A. stod nu nær knyttet til de forskellige Fagforeninger, og der var intet Universitet i England, hverken af de gamle eller af de unge, uden at det stod i Forbindelse med W. E. A.

I alt dette deltog Temple med Iver og Dygtighed, og det var kun hans kolossale Arbejde som Biskop over Manchester Stift med dets 3 Millioner Indbyggere, der tvang ham til at nedlægge Førerskabet for W. E. A.

Medens Arbejdet i W. E. A. ikke var af direkte religiøs Art, maa det derimod siges om Temples næste Indsats, at den var af social-religiøs Art.

Jeg tænker her paa den saakaldte *National Mission of Repentance and Hope*, d. v. s. et Missionsarbejde, der sigtede paa at vække det engelske Folk til Forstaaelse af dets sociale Forpligtelser netop i Kraft af at være et kristent Folk.

Selvfolgelig troede det engelske Folk, ligesom alle de andre i Verdenskrigee implicerede Folk, at det repræsenterede Retfærdigheden, ja, at det i Virkeligheden kæmpede for Guds

Sag og for at virkeliggøre hans Rige her paa Jorden.

Men alt efter som Krigen trak ud, og det ikke saa ud til at England, skønt det repræsenterede Retfærdigheden, skulde sejre, begyndte alvorlige kristne Mænd og Kvinder at gaa i sig selv og forstaa, at man ikke kunde have noget Haab om at vinde en Sejr for Retfærdigheden, naar man tilhørte et Land og Folk, der øvede Uret mod saa mange af sine egne.

De usle sociale Forhold i England: Massefattigdommen, Arbejdsløsheden, Bolignoden, Underklassens Børns mangelfulde Opdragelse fra det Offentlige Side m. m. var altsammen et højlydt Vidnesbyrd om, at det stod smaat til med Samfundsfærdigheden.

Hvad der derfor var paakrævet var at alvorligt Kald fra Kirken til dens Medlemmer om at forsøge at leve op til den sociale Standard, som maa forudsættes at eksistere i et Samfund som kalder sig kristent og vil kæmpe for Guds Sag.

Blandt dem, der tænkte disse Tanker, var ogsaa William Temple, som paa denne Tid var Sognepræst i London; og jeg tager næppe fejl, naar jeg siger, at han var den bærende og ledende Kraft i dette Arbejde.

Men han var ikke ene om at repræsentere denne Tankegang. Selv om der var mange baade blandt Biskoper, Præster og Lægløse, der ikke vilde høre tale om, at England skulde ydmyge sig og erkende, at det handlede uretfærdigt overfor mange af dets egne Børn, var der paa den anden Side endnu flere, og det lige op til de to Ærkebiskopper af Canterbury og York, der tænkte som Temple, og et stort Arbejde blev sat i Gang.

I Oktober og November 1916 holdtes der da over hele England, hvad Englænderne kalder:

en Mission, d. v. s. et energisk Forsøg paa at kalde paa og vække det engelske Folk som Folk til at omvæne sig fra al gammel Slendrian og Ligegyldighed i dets Religiøse Liv og vise sin tro i Praksis, saaledes at der skabtes et nyt England, d. v. s. et England, hvor der paa Kristendommens Grundlag bl. øvet social Retfærdighed.

I Enkeltheder at skildre denne Missions Forløb, hvorledes man tog Pressen, Prædiketolen og de aabne Pladser i Brug og derfra lod Budskabet lyde, lader sig ikke gøre her.

Det viste sig ved denne Lejlighed, at der var flere Kirkens Mænd interesserede for den sociale Sag og social Retfærdighed, end man havde drømt om. De kristelig-sociale Foreninger saavel indenfor Statskirken som indenfor Frikirken havde ikke arbejdet forgeves.

Men selv om kristne Mennesker ved denne Lejlighed fik et stærkt Stød i Retning af at føle deres sociale Forpligtelser, kom dette Arbejde desværre ikke til at betyde, at den sociale Retfærdighed vandt Sejr i England, men et Sædekorn blev lagt, som engang vil spire op og bære Frugt.

Men endnu et socialt Arbejde skulde Temple nogle faa Aar efter blive Leder af; jeg tænker her paa den saakaldte *C. O. P. E. G.*-Bevægelse. Englænderne har jo en Forkærlighed for Forkortelser, og C. O. P. E. C. er en Forkortelse af *Christian Order in Politics, Economics and Citizenship*, hvilket paa Dansk vil sige en Samfundsorden, der er præget af den kristne Tro, hvad dens Politik, økonomiske Grundsætninger og Borgerliv angaar.

(Sluttes.)

Givet út av socialdemokratiskum felögum. Blaðstýrari: M. S. Viðstein. Prentsmíðja „Føroya Social-Demokrates, Tórshavn.

BROT UR SØGU JAVNADARMANNA

50

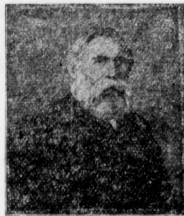
för Karl Marx til París fyrri at ogná sær kunnleika til hina frönsku socialismuna. Frakland stóð tá nógv fremri í verksmiðjuddrift enn Týskland og og skilnaðurinn millum arbeiðarar og kapitalistar var nógv djúpari har enn heima í Týskalandi. Í Fraklandi sá Marx, hvussu stórkapitalurin í roynd og veru var á góðari leið til at draga allar vinnuvegir undir sítt vald, og har kom hann í hóslog við menn, sum óttaðust hendan vandan sum samfelagsskaðiligan, teir bóru tí hatur til *sjálvan kapitalin* og trúðu aftur til hitt gamla einfaltta handverkaralívið. Karl Marx hataði alt afturstig, fyrri honum var óll krabbagongd órímlig og ómögulig, *frameftir fór leiðin til fultkonnari og fultkonnari vinnulivsformar*. Karl Marx hataði ikki kapitalin; hann sá í stórkapitalinum ein máttmiklan hjálpara, sum mátti og skuldi takast til brúks.

Í hesum mótsetningslag millum seg og teir frönsku socialistarnar búnaast ein ný samfelagsáskoðan í Karl Marx. Undir einum áhaldandi ranskan av teimum vinnulivsformum, sum áður hövdu verið og teirra samhang við tey søguligu, politisku viðurskiftini grundar hann sína læru um samfelagslívið. Hann sá at júst í hansara tíð var ein nýggjur vinnulivsformur í gerð: *Hin kapitalistisk framléislumáttin*, við maskindrift og dampkraft kravdi stórar kapitalir; men kundi eisini framléiða ógvuligar vörumongdir til bfligar prísir. Henda kapitalistiska drifin, sá hann longu tá, fór at skipa menniskjuna í tveir flokkar: Tey sum eiga kapitalirnar og tey sum bjóða fram fyrri lön sína arbeiðskraft til at arbeiða við kapitalinum og fyrri kapitalin. Uttan um hetta kundi Karl Marx ongan veg finna, og hann legði tí leiðina mitt ígjøgnum

kapitalismuna. Óll framstig vildu föra ígjøgnum hana; og tí mátti leiðin liggja fram til eitt nýtt samfelag; men hvussu tá skuldi verða, hevði hann enn ikki gjort sær greitt í odd og egg.

Um tá mundið, tá Marx var ristjóri í Köln, hevði hann hitt tann mann, sum hann skuldi koma til at arbeiða mest saman við, *Friedrich Engels* frá Barmen í Vesturtýskalandi; men teirra fyrsta móti fell heldur kaldligt, hóast teir báðir hövdu mangt til felags. Engels hevði kunningar og vinir, sum Marx ikki líkaði, og tá var nógmikið fyrri hansara bratta lyndi at halda seg í koldum fjarleika.

Friedrich Engels var sonur ein ríkan verksmiðuharra, sum átti stóran buðmullaverksmiðjur; men tá hann ikki kundi standa seg í kappinum móti teimum ensku, keypti hann lutir í buðmullaverksmiðjum í Manchester og sendi sonin har yvir at læra. Friedrich Engels var eins og Karl Marx hugtikin av at hugsa um og ransaka samfelagsviðurskiftir; men hann hevði ikki tann høga lærdóm sum Marx, tá, tá honum skortaði í bókligum lærdómi, tá hevði hann í fullt mál fram um Marx í royndum og kunnleika til hitt praktiska lívið. Í Manchester, har hann var árin 1842–44, fekk hann at kenna hitt kapitalistiska verksmiðjúlívið í sínum táverandi fultkonnasta lagi. Har, í Onglandi, vóru handverkararnir langt síðani kastaðir



Friedrich Engels.

út úr kappastríðinum og gjørdir til ognarleysar arbeiðarar. Menn, konur og børn arbeiddu dag og nátt í verksmiðjunum, har alt gekk við damp- og maskinkraft; vörumongdirnar, sum verksmiðjurnar framléiddu, vóru líka so yvirmáta ríkjuligar, sum neyðin og fátækdómurin vóru oyðileggjandi fyrri arbeiðarhópin, ið ongan lína kendi sær uttan kamska í einum brennivínsrúsi.

Tá, sum bert var í síni byrjan á meginlandinum, og sum bert eitt stórmenni sum Marx kundi hóma fylgjurnar av, sá Engels fultkomið í allari sínari grímd dagliga fyrri sær í Onglandi, og hann var harvið komin til sama endamáls sum Marx: Vegurin mátti ganga fram ígjøgnum kapitalismuna til eitt nýtt samfelag, har arbeiðarin var tann, ið stjórnaði.

Meðan Marx gongur í París og móðisliga byggjur upp sína samfelagsáskoðan av vísindaligum tilfari, kemur Engels at vitja hann aðru ferð, nú ein av praktiskum royndum í samfelagsviðurskiftum væl mentaður maður. Hevði teirra fyrri fundur verið kaldligur, so var hesin tá ikki. Nú móttust teir sum hjartans vinir, báðir eldhugaðir fyrri sama máli og hvør sína leið kommir til sama endamáls. Tá vinarlag, sum tá var lagt teirra millum, vardi lívið út, og ymissir sum teir vóru, kundu teir í teirra áralanga samarbeið vera tess meiri hvør fyrri annan.

Undir teirri samdøgralongu samrøðu, sum hesir vinnmenn hövdu í París um heystið 1844, vóru hovuðslinjurnar drignar upp til ta stevnuskrá, sum allir teir ymissu arbeiðarflokkar seinni hava tikið til dømi.

Aður enn arbeiðararørslan hevði slitið barna-